Van beleid naar informatie en gerichte actie

Over de gemeentelijke aanpak van ondermijning in vier Kempengemeenten: Oirschot, Reusel-De Mierden, Bladel en Eersel

Rapport ten behoeve van de Rekenkamer Kempengemeenten,

Mei 2024

Rapport gebaseerd op:

- 21 vraaggesprekken met 35 respondenten
- Vragenlijst onder ambtenaren
- Kennisneming van openbare bronnen

Ondermijning en georganiseerde misdaad

- Ondermijning: maatschappelijke effecten van georganiseerde misdaad
- Primaire taak voor gemeente
- Afstemming en samenwerking met strafrechtorganisaties, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid
- Burgemeester (gemeente) is geen crimefighter (= bestrijding, via opsporing en vervolging), maar wel medeverantwoordelijk voor preventie, verstoring, handhaving, aandacht voor slachtoffers
- Nederland kwetsbaar land, dus ook Noord-Brabant ook: vraagt om duurzame aandacht
- Metafoor: gras maaien

Vijf belangrijke deeltaken voor een gemeente:

- Veiligheid als volwaardige pijler van het lokale bestuur
- Poortwachterfunctie en gemeentelijke alertheid
- Informatie ophalen op straatniveau: harde en (vooral) ‘zachte’ signalen
- Gedoseerde integraliteit: interne samenwerking
- Gedoseerde integraliteit: externe samenwerking

Kernbevindingen vier Kempengemeenten:

- ‘Halve’ agendering veiligheid en ondermijning (bescheiden aandacht in coalitieakkoorden, kwetsbare uitvoeringsorganisaties, weinig signalen, overwegend reactief)
- Beperkte invulling strafrechtelijke en bestuurlijke aanpak (toezichts- en opsporingsspagaat)
- Overvolle beleidsorganisatie (IVP met 7 prioriteiten en veel acties en maatregelen, beleidstheorie ondermijning met drie pijlers, Brabantse norm ondermijning met 47 sub-normen)

Serieuze ambities en ‘enige vooruitgang’, maar:

- Gemeentelijke veiligheidsorganisaties zijn ‘dun’ bezet en worden overvraagd
- ‘Meldingsparadox’: steeds belangrijker, maar ook ingewikkelder (groot gebied, terughoudendheid, complex proces)
- Weinig signalen van ondermijning en onvoldoende capaciteit om er zelf op af te gaan
- Bibob en Damocles ingebed in gemeentelijke werkprocessen; KIT-activiteiten op gang gekomen
- Actieve ‘externe samenwerking’ (moeilijk vaststelbare effecten), ‘interne’ is te verbeteren
- Over de precieze aard of omvang van de criminele of ondermijnende praktijken kregen we weinig informatie

Botsende perspectieven

- Aan de *ene kant* de vele prioriteiten (zeven) en een lange lijst met activiteiten (meer dan zeventig) op het IV-dossier, met een specifieke overlegstructuur en beleidstheorie wat ondermijning betreft; met actielijnen en tal van sub-activiteiten, inclusief de integrale aanpak van complexe casus. En aan de *andere kant* een gemiddelde IV-formatie van één of twee krachten.
- De consequentie is dat de IV-ambtenaren de ambities van de ondermijningsaanpak vergaand temperen. De beleidstheorie wordt in de praktijk teruggebracht tot enkele signalen op jaarbasis, tot het (mede) organiseren van enkele KIT-acties, tot (niet al te diepgaand) Bibob-onderzoek op geijkte terreinen en tot het organiseren van acties om de interne of externe weerbaarheid te vergroten (al heeft dat weinig tastbare resultaten).
- Het leidt tot een activiteitenlijst en tot overlegverplichtingen die vallen uit te voeren binnen de beschikbare tijd. De overleg- en organisatiestructuren in RIEC-verband (op basisteamniveau en nog meer regionaal of provinciaal) en de hoge ambities achter de lange lijst met Brabantse normen lijken uit een andere wereld te komen dan de ambtelijke realiteit van onze respondenten.

Aanbevelingen

- Ondermijning is een gemeentelijke taak; laat daar geen onduidelijkheid over bestaan
- Maak regelmatig een actueel en openbaar ondermijningsbeeld
- In de ambtelijke veiligheidsorganisatie is groei noodzakelijk
- Verminder het aantal veiligheidsprioriteiten en normen
- Maak heldere overzichten van geleverde prestaties en geconstateerde feiten en bespreek die regelmatig met de gemeenteraad
- Naast de preventieve aanpak van drugsgebruik door de gemeente, moet de lokale drugshandel ook strafrechtelijk worden aangepakt
- Capaciteitsuitbreding bij de boa’s is nodig